

The Nordic Future of Work: Drivers, institutions, and politics

Lanserings-seminar, Fafo, 27. november 2018

Jon Erik Dølvik og Johan Røed Steen

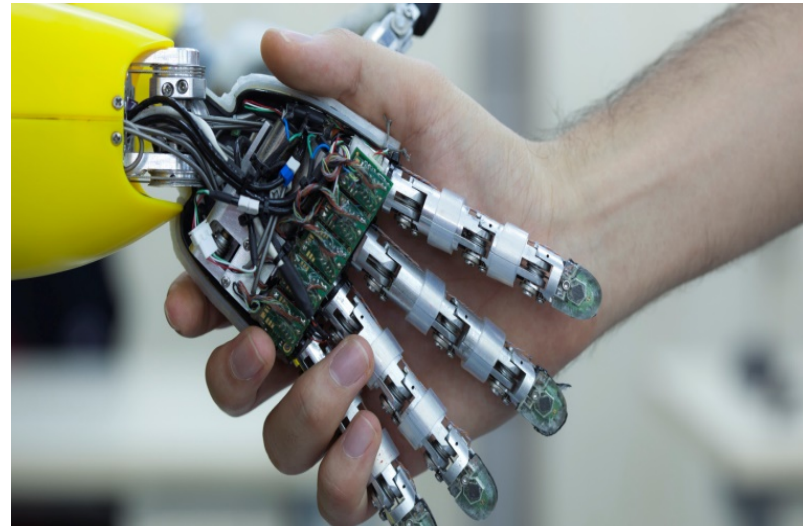
Første av syv rapporter fra prosjektet «The Future of Work: Opportunities and Challenges for the Nordic Models»

Et prosjekt Fafo organiserer for Nordisk Ministerråd med utspring i ILOs 100-årsjubileum 2019 og deres Global Commission on the Future of Work

25-30 forskere fra alle nordiske land, 2017-2020

Handlingsrettet: Formidle kunnskap, ideer, erfaringer, og fremme dialog mellom aktørene i Norden

På terskelen til en digital og grønn revolusjon: Trusler eller muligheter for nordisk arbeidsliv?

Uroen om “framtidens arbeidsliv” er ikke ny

Konfliktfylt tema siden “Ludittene” slåss mot “Spinning Jenny”

IDAG, svært motstridende bekymringer:

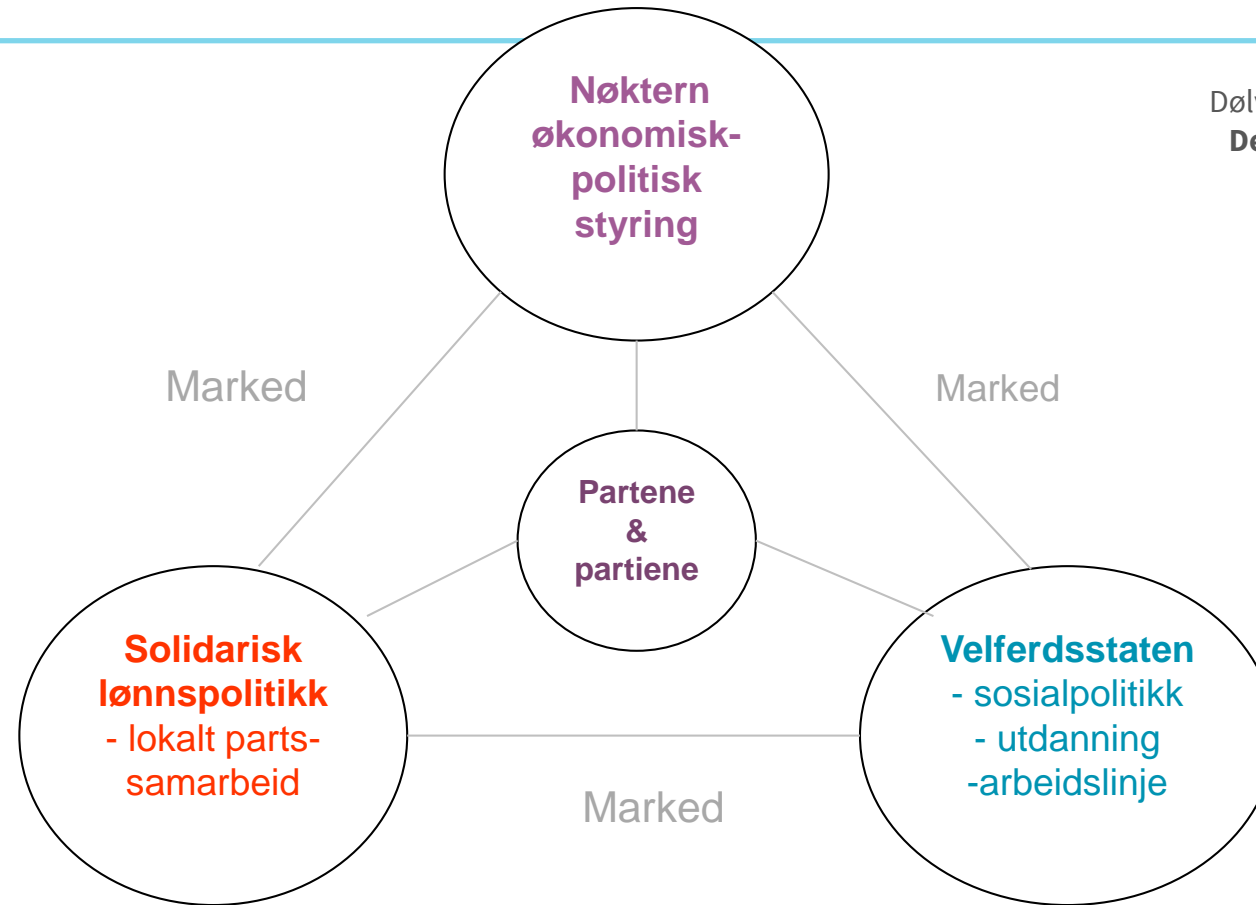
- Mangel på jobber – pga robotisering og automatisering
- Mangel på arbeidskraft – pga aldring & frafall
- Mangel på kompetanse i voksende bransjer– pga “mismatch” utdanning/arbeid
- Økt utstøting og velferdsavhengighet – forsterket av innvandring
- Mer lagdeling og “løsarbeid” – pga nye “business modeller” & tilknytningsformer

→ Adjø til lønnstakerforholdet den nordiske modellen er tuftet på?

Analyser av framtidens arbeidsliv krever kunnskap om DRIVERNE bak endringene I DAGENS og GÅRSDAGENS arbeidsliv

Grunnpilarene i de nordiske modellene - i små, åpne markedsøkonomier

Dølvik, Fløtten, Hippe, Jordfald 2014:
Den nordiske modellen mot 2030:
Et nytt kapittel?

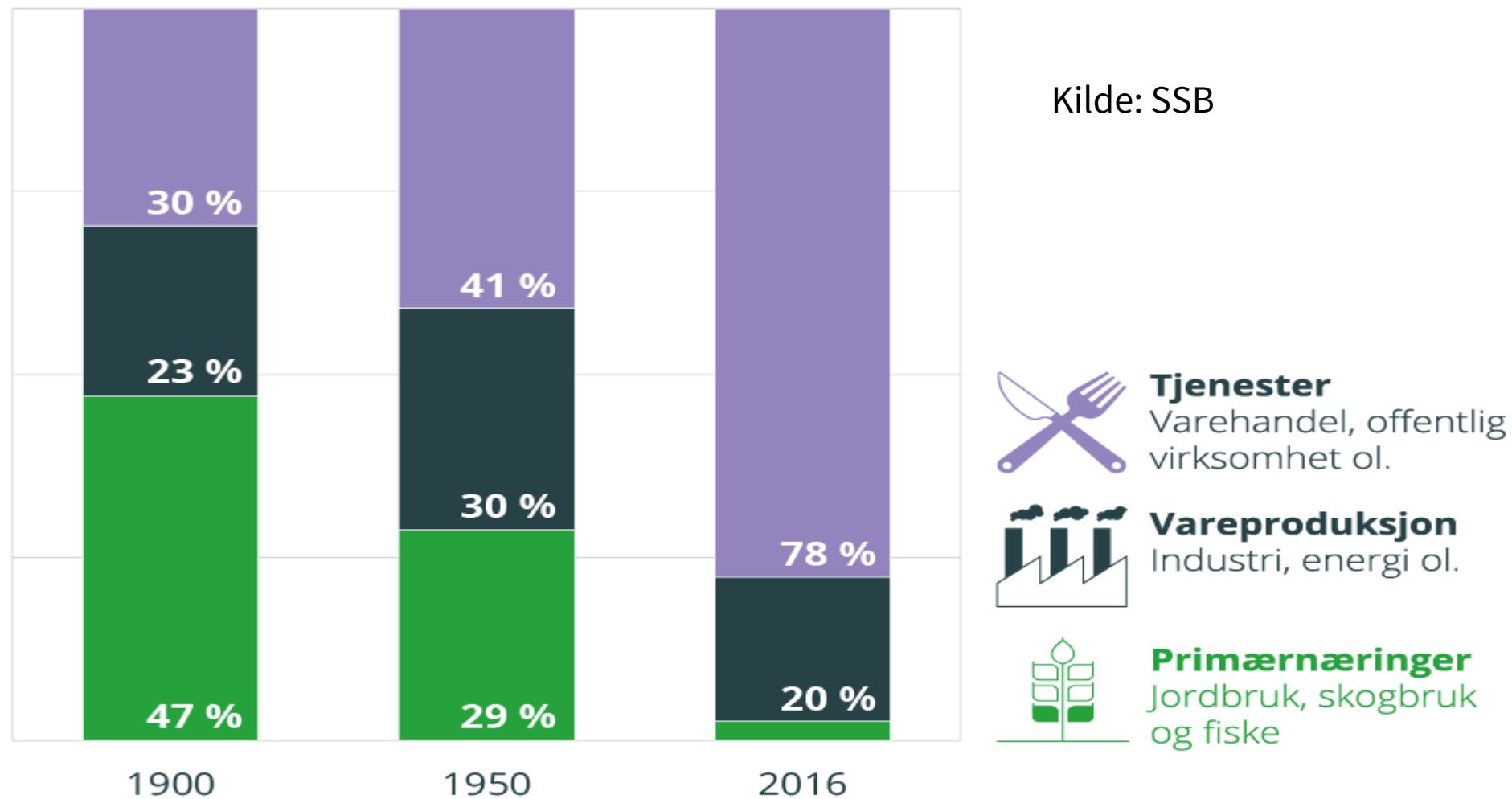

«**Produktiv rettvisa**» - likhet, risikodeling, sosial investering

«**Konfliktpartnerskap**» - tillit, samordning, maktbalanse

→ **Samspill politikk, marked, institusjoner**

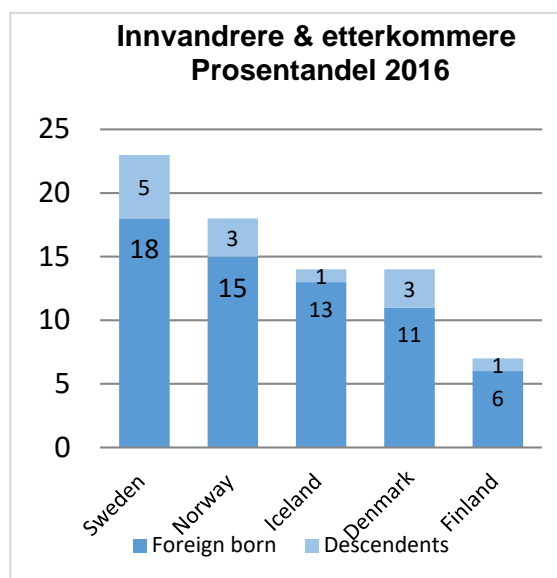
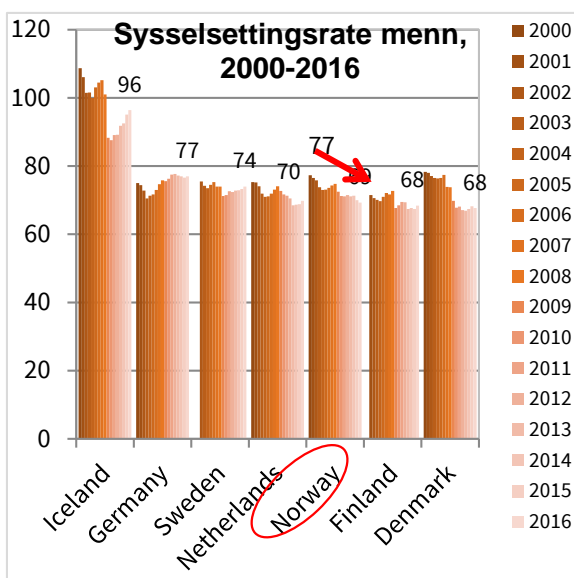
De lange linjene: Enorme strukturendringer i arbeidslivet siste 100 år

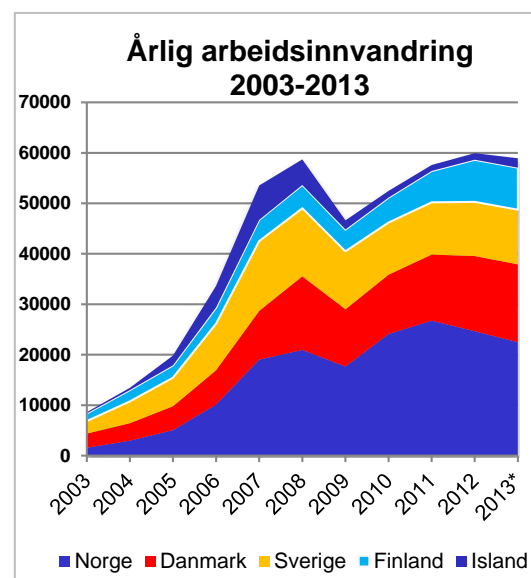
Ståsted: Nok av uløste problemer

Nye skillelinjer

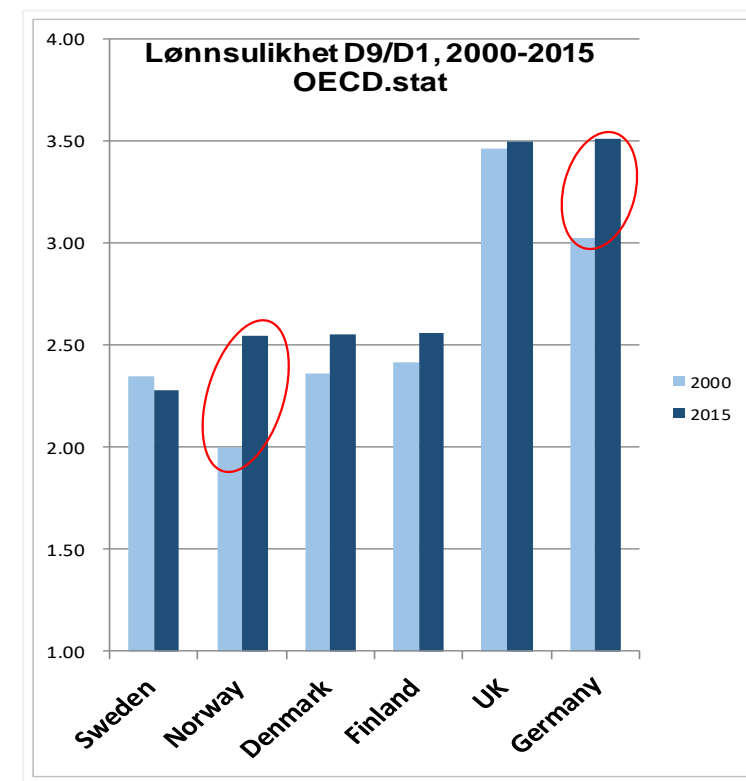
- **Stagnerende sysselsettingsrater** – mest blant men
- **Inkluderingsvansker** – økte innvandrergupper med lav sysselsetting
- **Fallende fagorganisering** blant arbeidere, særlig i utsatte grupper
- **Lavlønnskurransen** i åpent EU/EØS arbeidsmarked
- **Økt ulikhet – lønn, inntekt og formue**

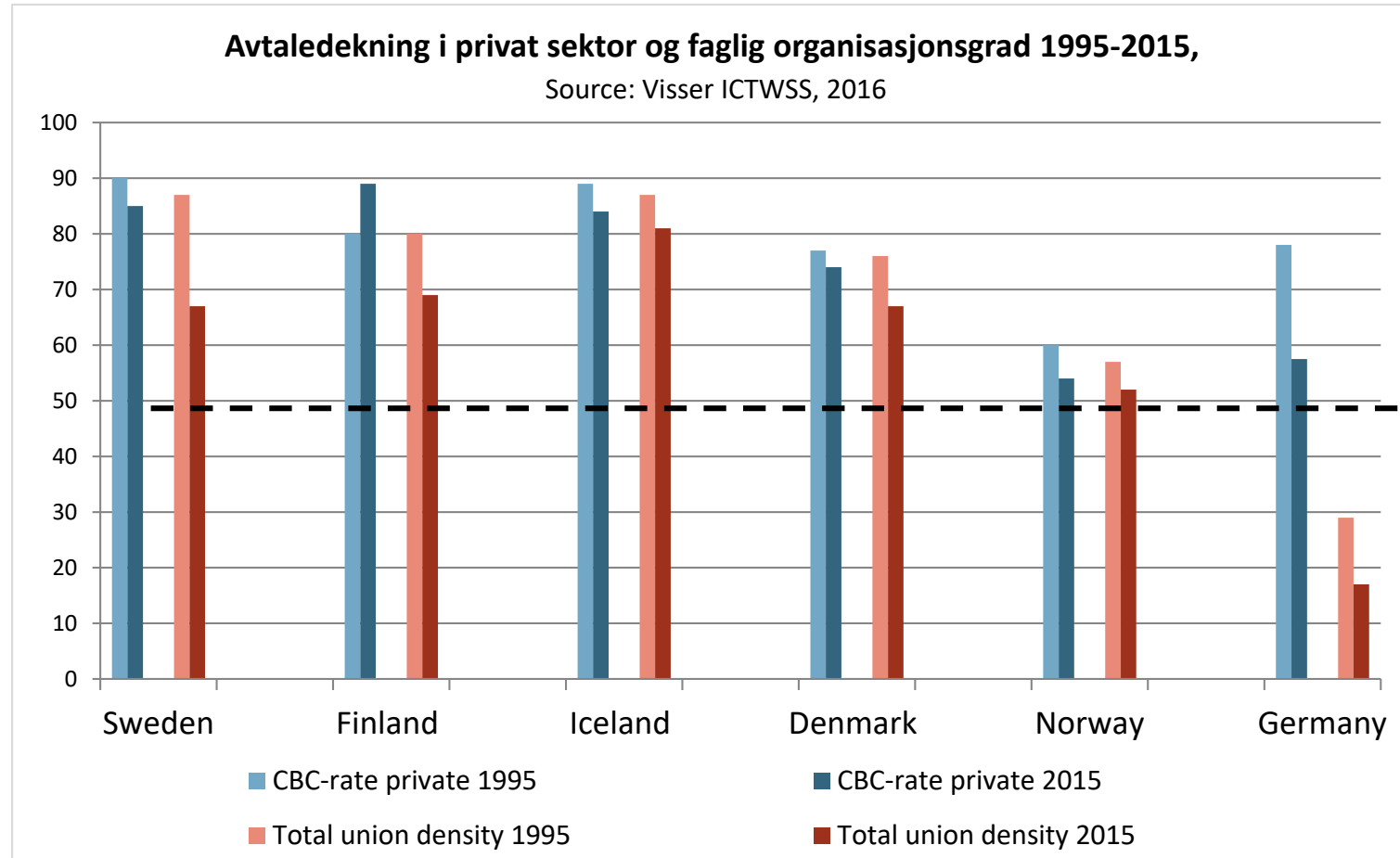
Source: Normann & Nørgaard 2018.

Source: Norstat 2014

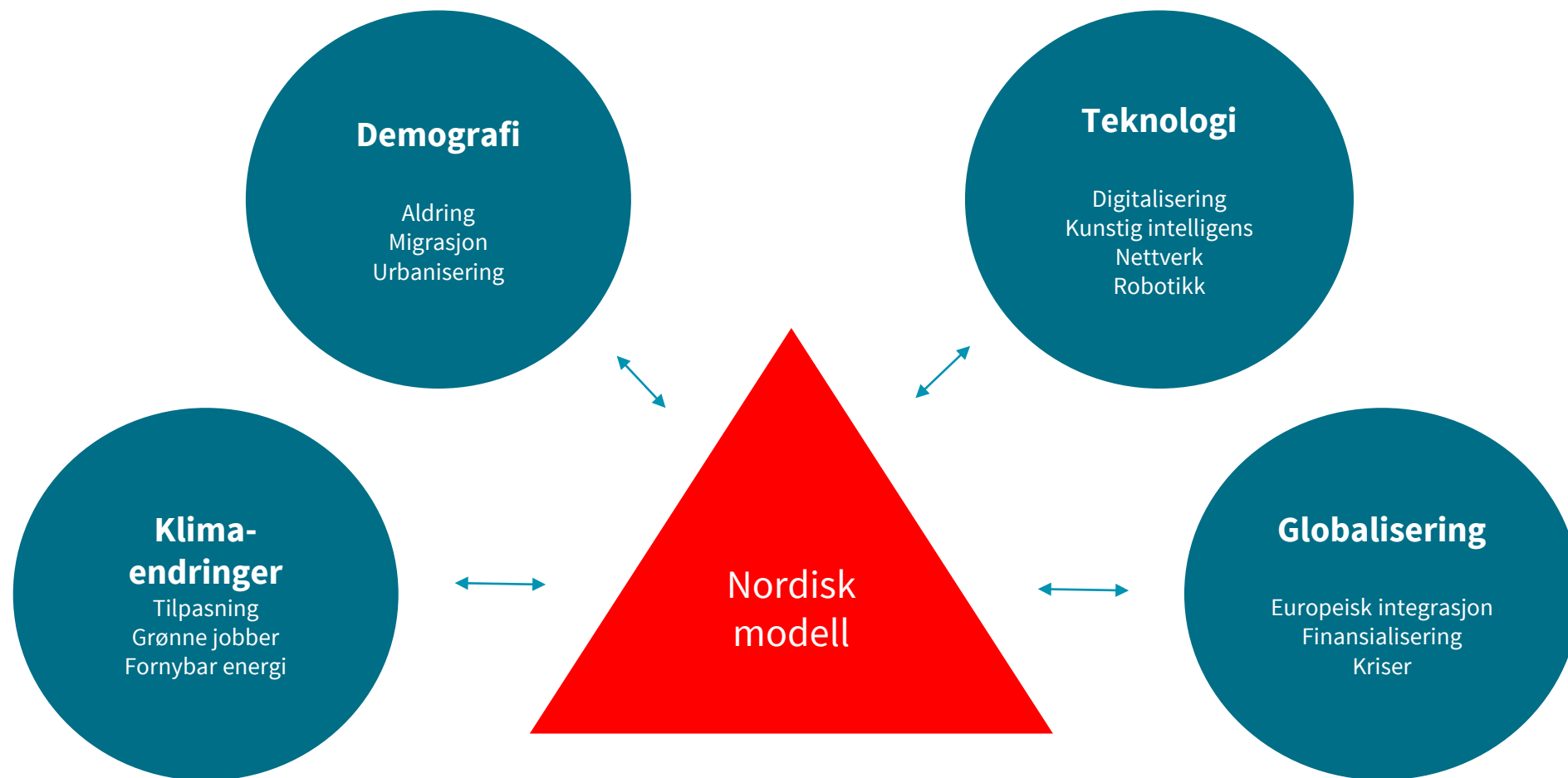
Organisering og avtaledekning - store variasjoner, Norge på bunn i Norden

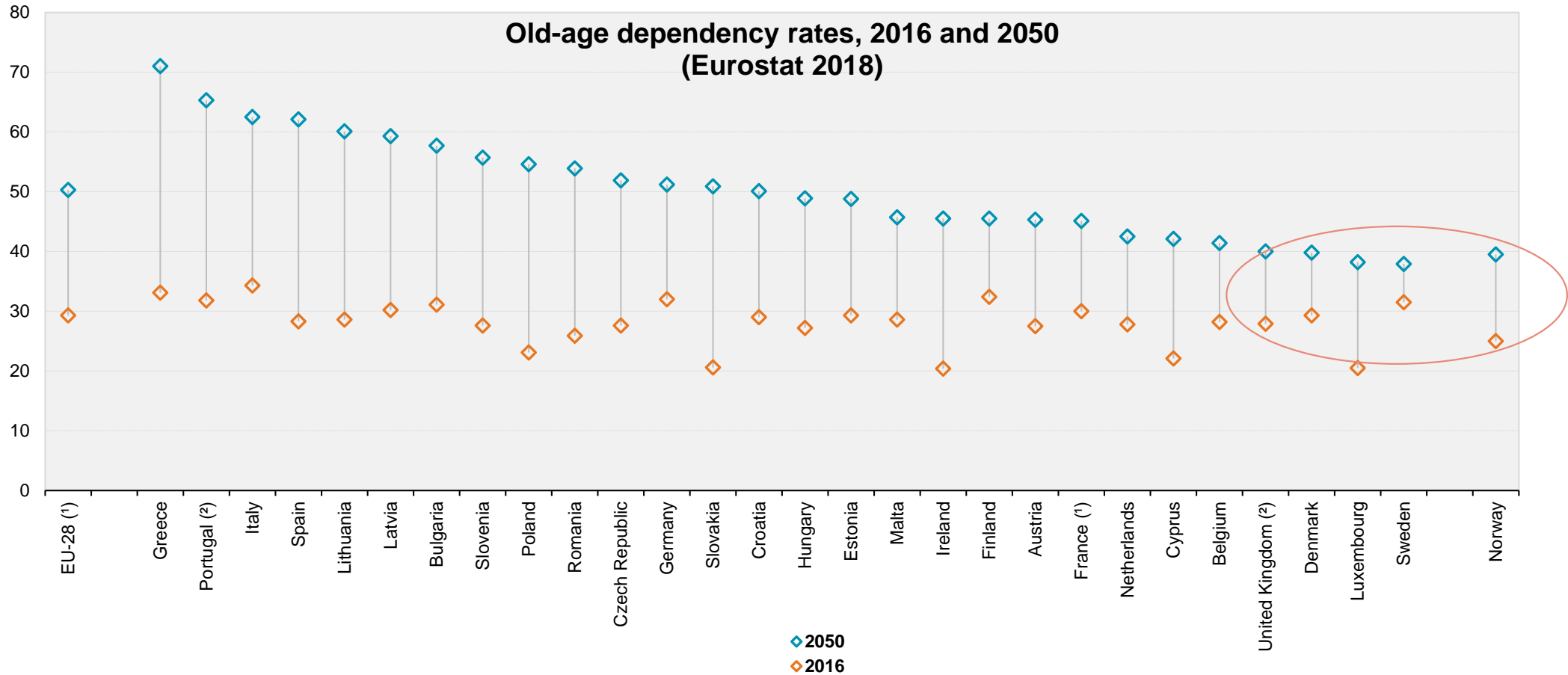
Norsk avtaledekning
(Kilde: Nergaard 2018)

Lavest i sårbare yrkesgrupper i privat service - forvitring av mikro-pillaren?

Framtidens arbeidsliv – drivere/megatrender

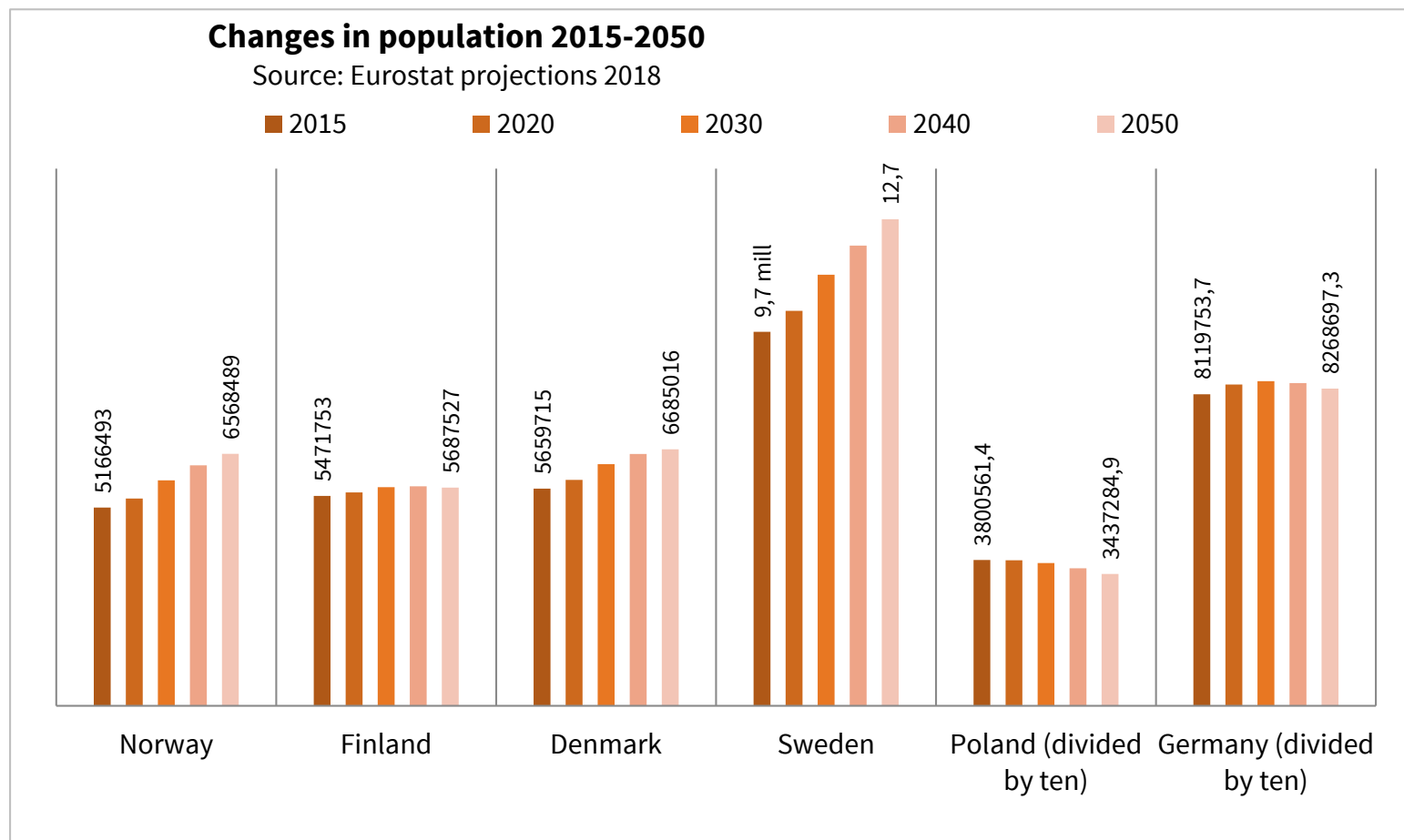
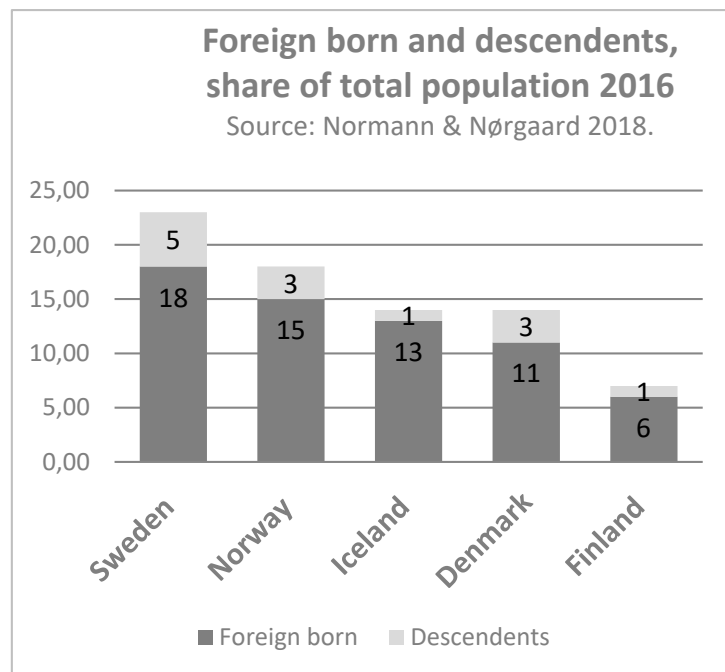
Raskt aldrende befolkning

- Fra 3 til 2 i arbeidsfør alder per eldre i EU
- Mer enn dobling av andelen over 80 år - hvem skal pleie dem?

Demografiske trender i Norden

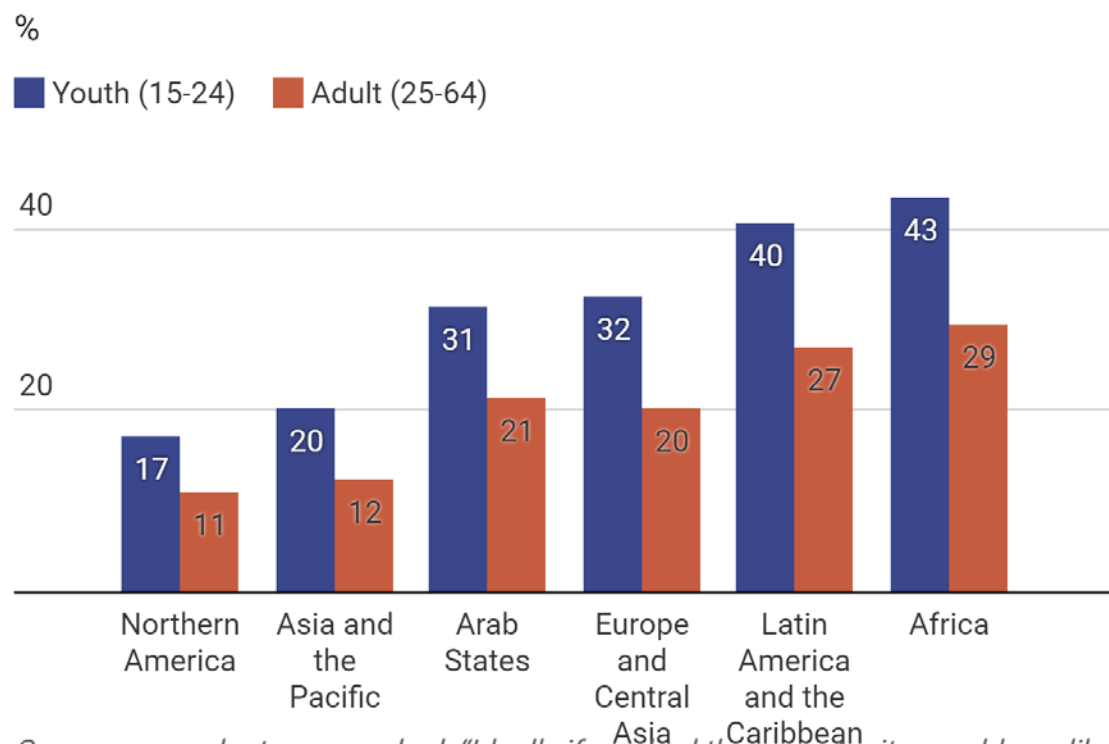
Ulik innvandrerandel, aldersprofil og befolkningsvekst

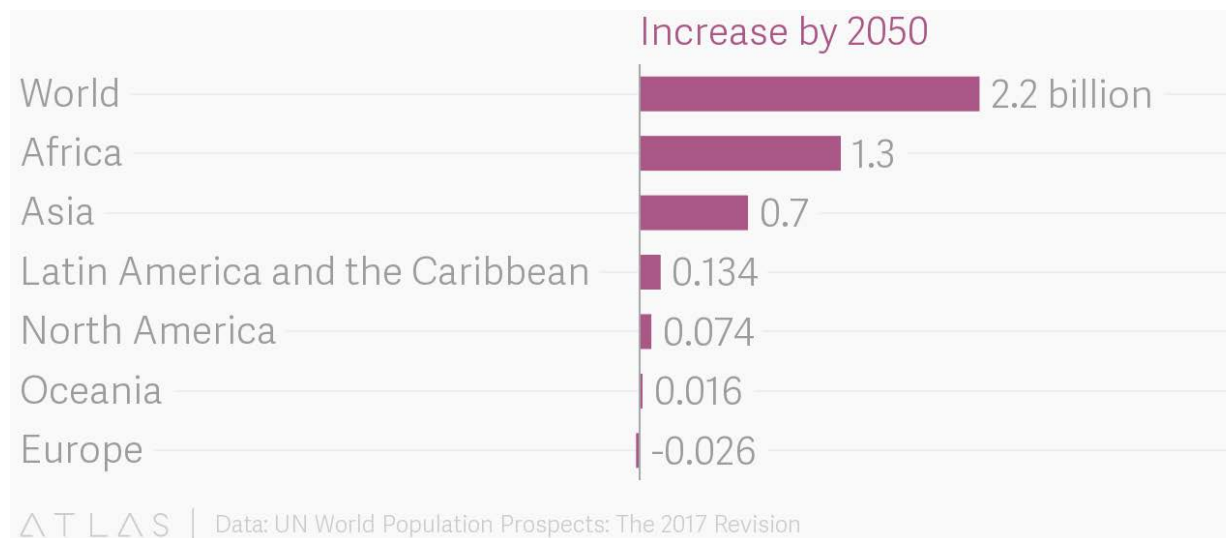
→ Stagnasjon i arbeidsstyrken – svekket bærekraft i velferdsstaten?

Vedvarende migrasjonspress

Share of respondents who would move permanently to another country by age group, 2016

FN: Fremskrevet befolkningsvekst 2017-2050

Klimaendringer og grønt skifte

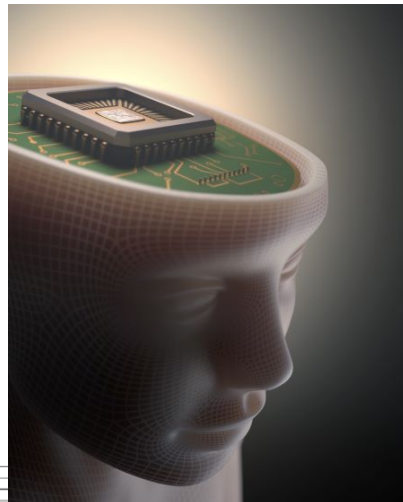
- Ekstremvær, naturkatastrofer, konflikt → økt migrasjon
- Grønt skifte → strukturendringer
- Er den nordiske omstillingsevnen intakt?

Globalisering – i revers?

Tettere sammenkobling, men nye skillelinjer

Digital revolusjon – trusler og muligheter for nordisk arbeidsliv

Robotikk, automasjon

**Kunstig intelligens,
maskinlæring**

Stordata

IoT: Nettverk, sensorer

AR og VR

3D-printing

Bioteknologi

Fintech

Blockchain

Plattformer

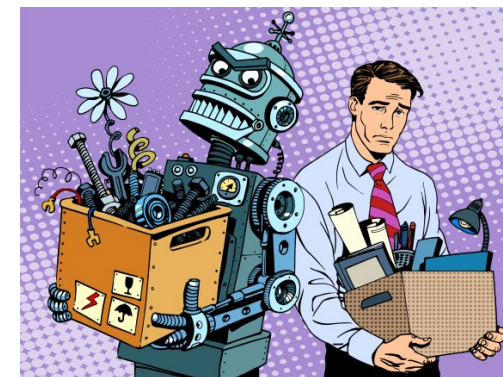
Syssestettingseffekter

Tidlig fase: Dramatiske spådommer om jobbtap

47 % av jobbene i USA (Frey & Osborne 2013)

33 % av jobbene i Norge, 36 % av jobbene i Finland (Pajarinen et al. 2015)

53 % av jobbene i Sverige (SFF 2014)

I en mer moden fase

10 % av jobbene i Norge, 9 % i Danmark, 7 % in Sverige & Finland (OECD, Arntz et al. 2016)

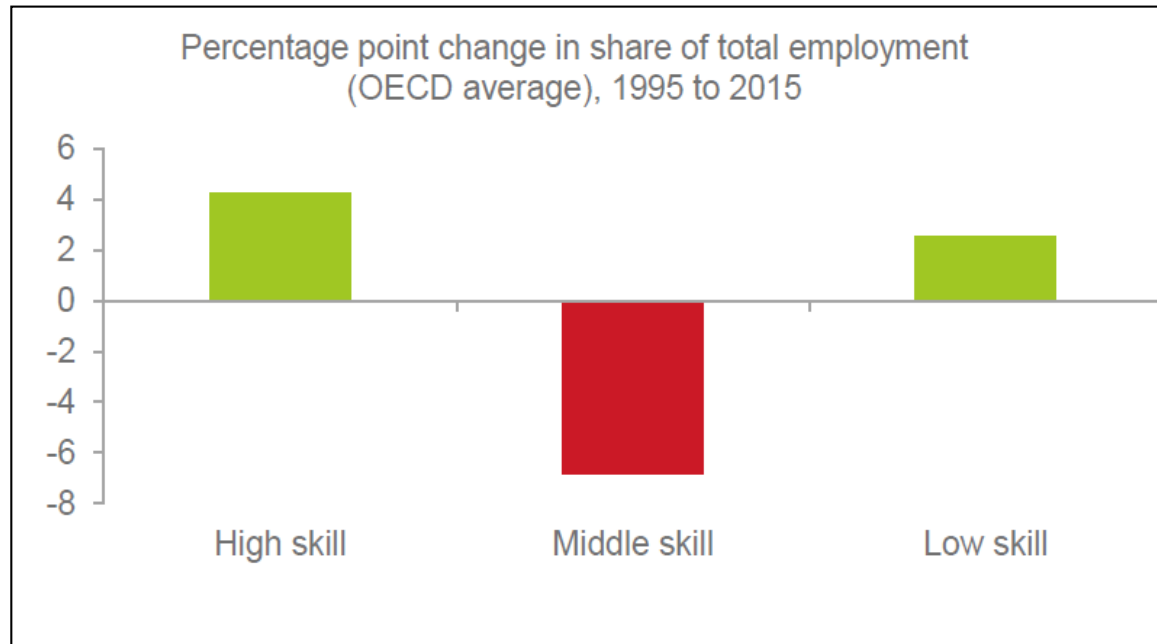
Økt verdiskaping genererer nye jobber

Anslag tilsier netto jobbvekst i Nord-Europa (WEF 2018; McKinsey 2017)

Uansett, over halvparten av jobbene kan endres vesentlig

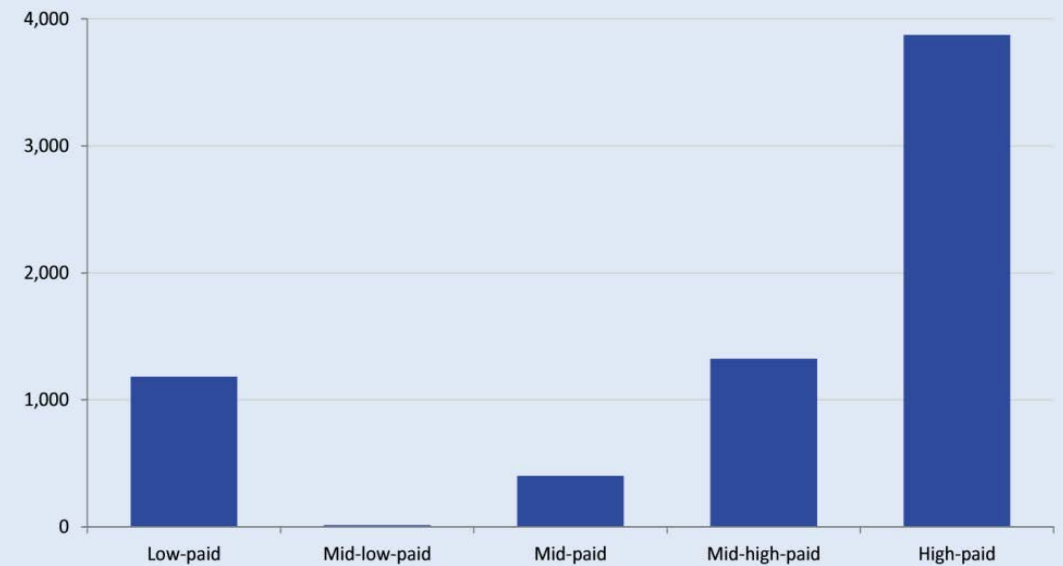
→ Behov for **kompetanseutvikling**

Økt polarisering og ulikhet?

OECD Employment Outlook 2017

Figure 4: Net employment change (in thousands) by job-wage quintile, EU, 2011 Q2–2016 Q2

Note: EU27 (Luxembourg data omitted); Q2 data in each year.
Source: EU-LFS (authors' calculations)

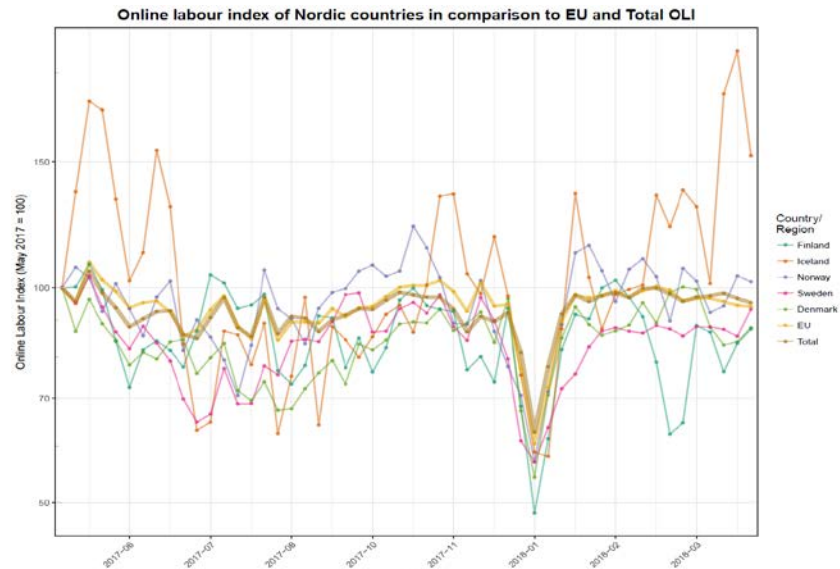
“Midtssjiktet” - hvor partssamarbeidet og avtaleverket står sterkest – skrumper

“We’re going towards a more divided society”

(Nobel Laureate, Joseph Stiglitz, 2018)

Nye forretningsmodeller og tilknytningsformer

Fleksibilitet, eksternalisering og oppsplitting - erosjon av den Nordiske modellen?

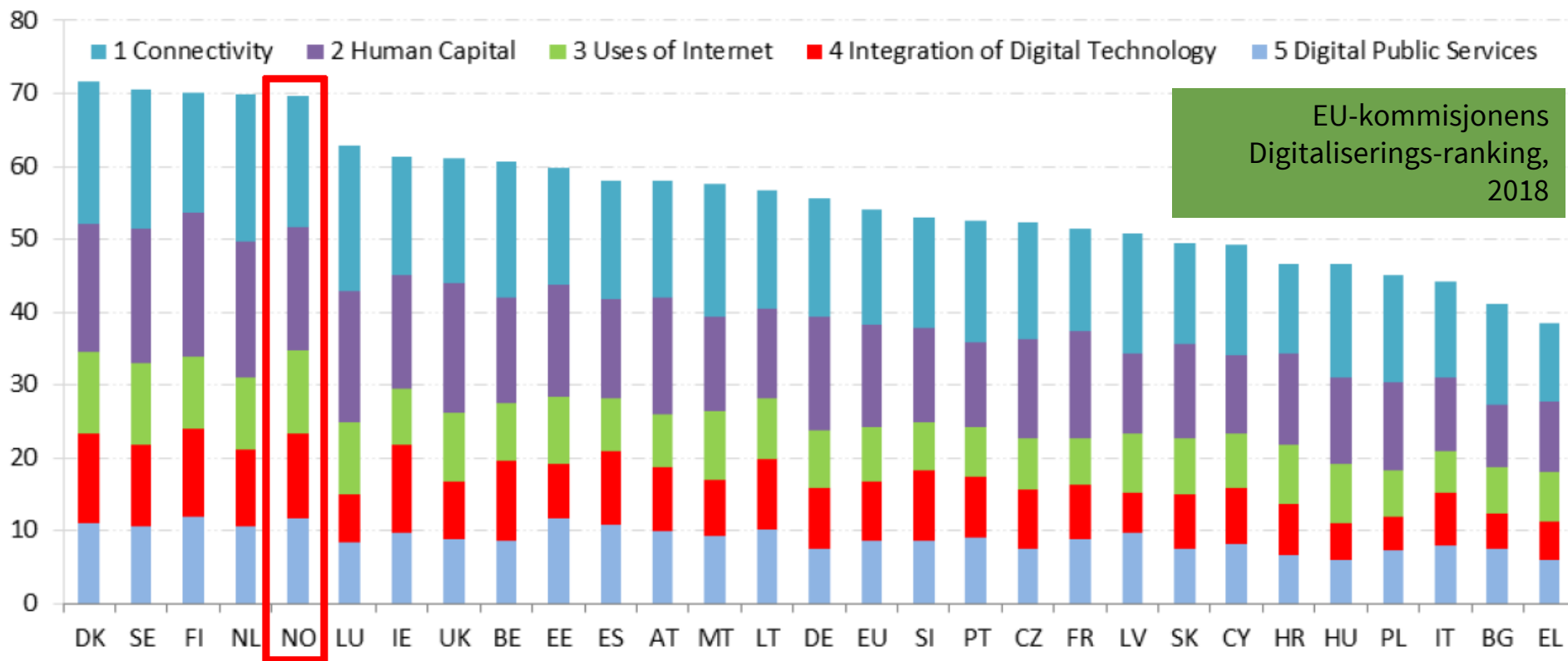
Tradisjonelle former for atypisk arbeid så langt på stabilt (og lavt) nivå i Norden (Nätti et al. forthcoming)

Plattformer: “Når sjefen er en app” (Alsos et al 2017) – utfordrer arbeidstakerbegrepet, lønnsdannelse og velferdsordninger

→ Behov for tilpasninger i velferdsordninger og rettigheter for de som faller utenfor den nordiske lønnstakermodellen

Norden godt rustet for det digitale skiftet

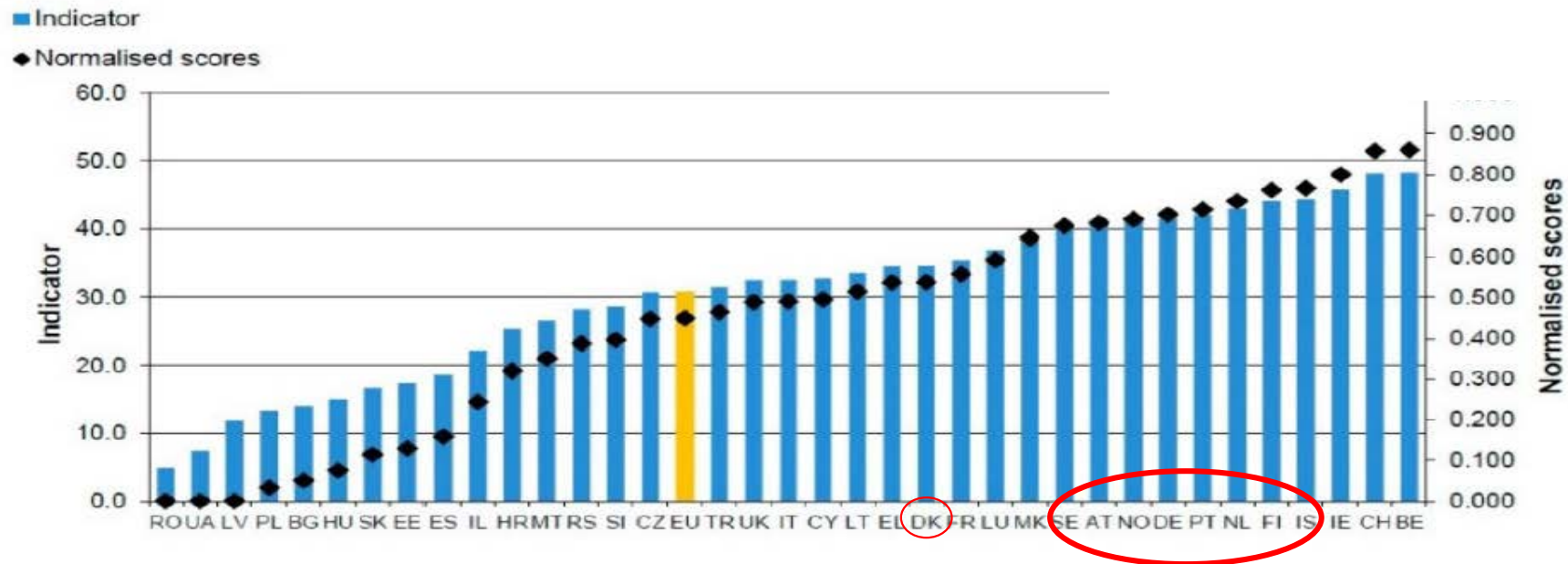
Digital Economy and Society Index (DESI) 2018 ranking

Samt det grønne: energi-forsyning med lave CO2-utslipp – økt fornybar-andel

Høy innovasjonstakt & FOU-satsing i europeisk perspektiv, men hovedutfordrerne kommer fra Kina og Silicon Valley

Figure 4.3: SMEs with product or process innovations

Note: Performance for 2014 or most recent year available. Statistical outlier: Romania.

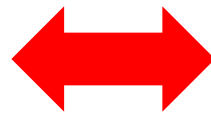
Source: European Commission (2018) Fact Sheet 2018 European Innovation Scoreboard.

Er kompetansen og det lokale partssamarbeidet rustet til å takle det “grå, grønne & digitale” trippel-skiftet og i Norge, et liv etter olje-bonanzaen?

Økte krav til omkvalifisering, livslang læring og yrkesmessig mobilitet

- **Velutdannet, omstillingsdyktig arbeidsstyrke -- mange tar videreutdanning, men tallet synker og er lavest blant de mest utsatte → risiko for økt kompetansegap**
 - WEF *Future of jobs* (2018): 54% av alle ansatte vil trenge vesentlig kompetanseheving eller omskolering innen 2022
- **Arbeidsstyrkens humankapital = ca 80% av nasjonalformuen → Trenger investeringsløft i yrkesrettet kompetanse og livslang læring – særlig for sårbare yrkesgrupper i rutineyrker**

- Utdanningssystemet, yrkesfag
- Løpende opplæring & LLL på jobben
- Omskoleringspakker ved omstilling

- Samspill mellom stønadssystem, AM-etatene og avtalebaserte ordninger – “look to Iceland”?
- Individ-konti eller kollektive fond -- behov for sektor-overgripende tiltak

Kollektivt treparts-løft?

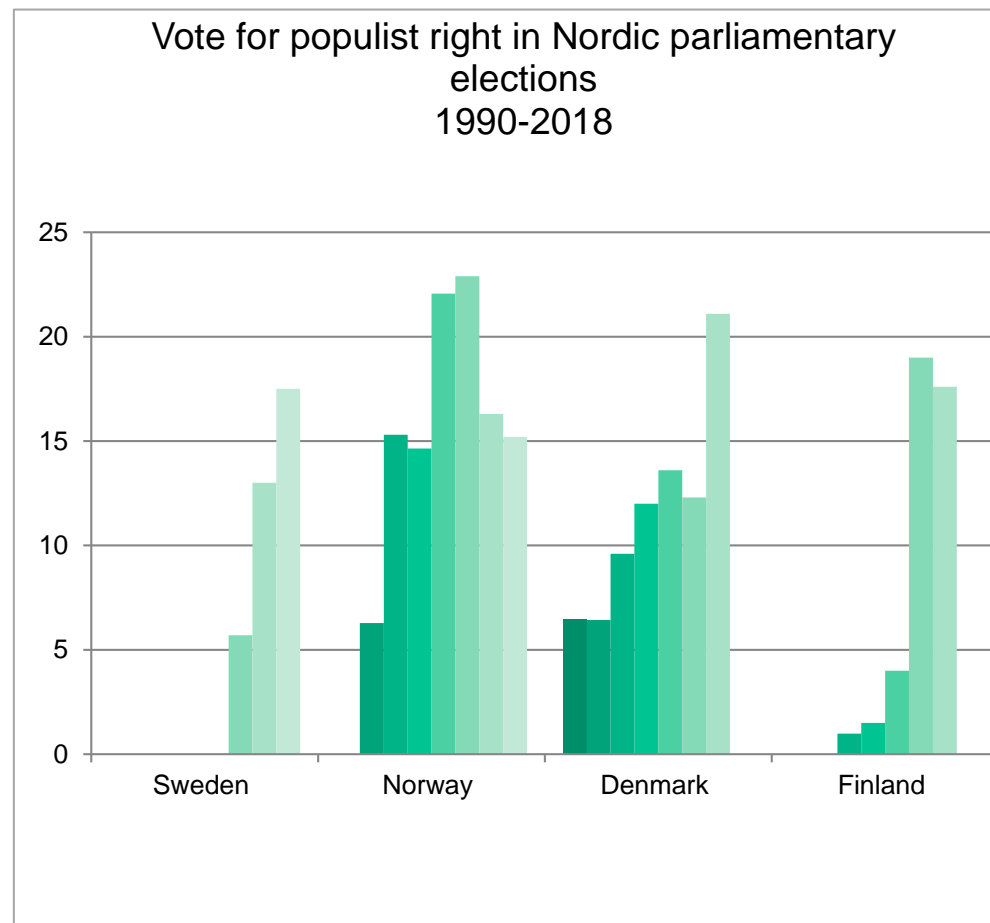
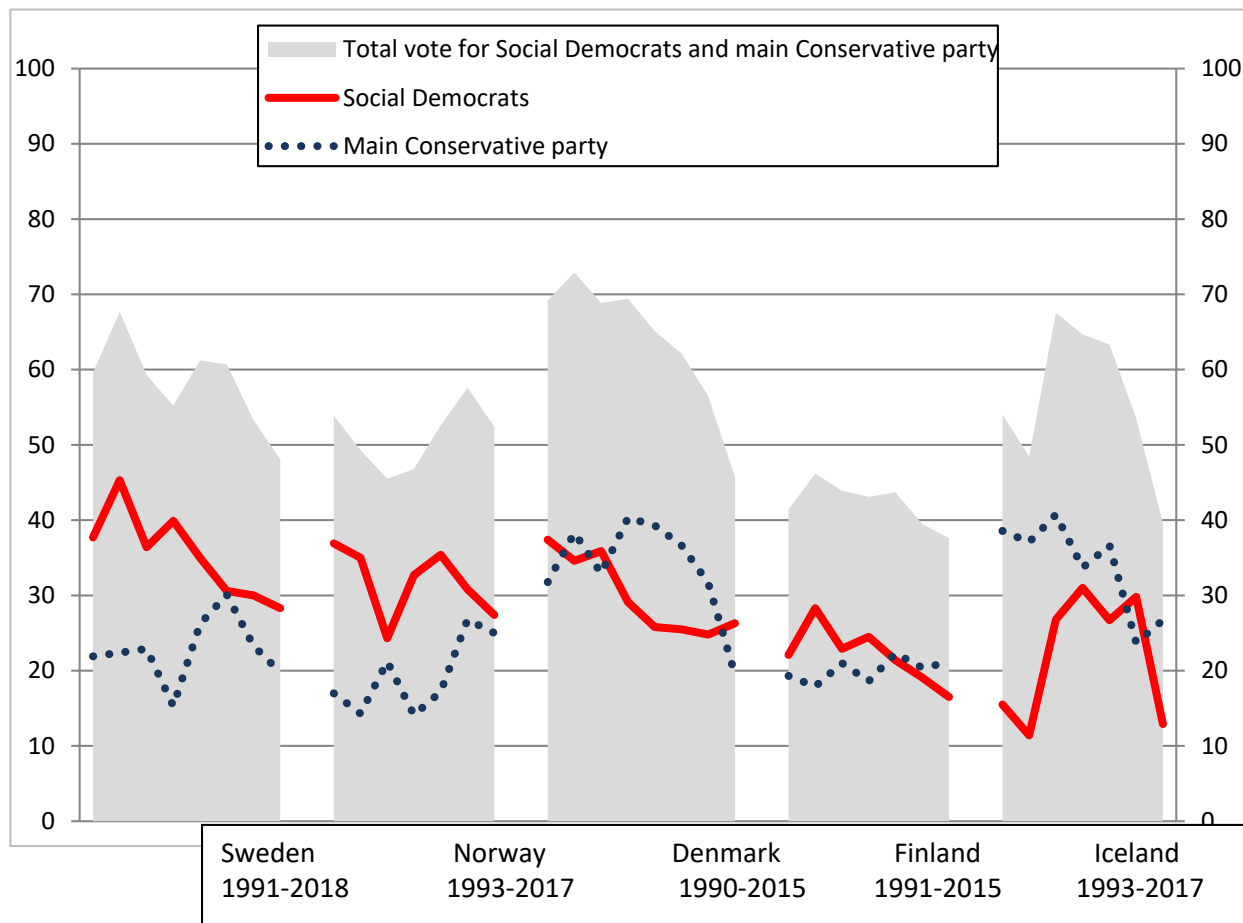
Megatrendene endrer verden, men arbeidslivsvirkningene formes av politikk og institusjoner

“The digital, green future of work will test the Nordic capacity for **INSTITUTIONAL INNOVATION!**”

Er politikerne beredt?

Fragmentering og polarisering av nordisk politikk

Har de digitale ekkokamrene underminert evnen til dialog og kompromiss?

Takk for oppmerksomheten

Mer om prosjektet:

www.faf.no/index.php/forskningstema/prosjekter/aktive-prosjekter/item/the-future-of-work-2#close

Twitter: [#FoWnordics](https://twitter.com/FoWnordics)

Bildet på side 3 er hentet fra waymo.com, øvrige bilder fra colourbox.com